

Bi260 Variabilita a adaptabilita člověka (2015/2016)

Materiály jsou buď dostupné v IS MU, nebo v knihovně na Ústavu antropologie, v předplacených informačních zdrojích MU nebo volně na internetu. **Šedou** jsou vyznačeny nejpodstatnější zdroje povinné literatury, které budou sloužit jako východisko ke zkoušce.

Účast na přednáškách není povinná, znalosti látky probírané na přednáškách povinné *jsou*. **Zkouška** je písemná z přednášek obou přednášejících a skládá se z testu a následné ústní zkoušky. Test obsahuje 60 otázek forma převážně výběru z několika nabízených odpovědí nebo doplňování odpovědi správně.

Seznam studijních materiálů k jednotlivým přednáškám (Miroslav Králík)

1. Lidská mezipopulační diverzita: Rasová koncepce v minulosti vs. dnešní pohled

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. 2011. *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. Chapter 1: Comprehending Human Biological Diversity (str. 3 - 22).

Hesla v Encyklopedii antropologie: rasa (vč. jejích podskupin, např. rasa, nordická); Blumenbach, Johann Friedrich; rasismus; Gobineau, Joseph Arthur de; gobinismus; adaptace (vč. podskupin), kůže; člověk – adaptivní vlastnosti kůže; člověk – adaptace na vlhké a suché teplo; Dostupné na stránce:

<http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html>

Šedinová H. 2012. [Alia terra alios mores postulat Asijští lidojedi ve vokabuláři zvaném Lactifer](#). *Listy filologické* 135:63–90.

Budil, Ivo T. 2005. *Zrození moderní rasové teorie: Život a dílo Victora Courteta*. Panoráma biologické a sociokulturní antropologie, MU, Brno. Dostupné na ElPortálu IS MU:

http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/js10/panorama/web/modules/26_antropo_budil.pdf

Gravlee, Clarence C. 2009. How Race Becomes Biology: Embodiment of Social Inequality. *American Journal of Physical Anthropology* 139: 47-57. Dostupné na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ajpa.v139:1/issuetoc>

Komárek, S. 2003. *Obraz člověka v dílech některých významných biologů 19. a 20. století*. Panoráma biologické a sociokulturní antropologie, MU, Brno. Dostupné na ElPortálu IS MU

Gould, Stephen Jay 1998. *Jak neměřit člověka: pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence*. Praha, Lidové noviny. Dostupné v MZM

Markoš, A. 2015. Úvodní slovo – Všechno je epigenetika? *Vesmír* 94.

<http://vesmir.cz/2015/02/02/uvodni-slovo-vsechno-je-epigenetika/>

<http://casopis.vesmir.cz/clanky/clanek/id/10889>

Prohlédnou tematickou náplň *American Journal of Physical Anthropology*, Volume 139, Issue 1 (May 2009).

Dostupné na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ajpa.v139:1/issuetoc>

2. Variabilita a adaptabilita, koncepce, metody

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. Chapter 2 The genetic basis of human Variation (str. 23 - 49).

Hesla v Encyklopedii antropologie: Variabilita (vč. podskupin); adaptabilita; výběr, přirozený; drift; migrace; křížení, příbuzenské.

Molnar S. (2006): *Human Variation: Races, Types and Ethnic Groups*. 6th edition. Prentice Hall. Chapter 2: Biological Basis of the Human Variations.

Beneš J. (1979): Člověk se mění a přizpůsobuje. Krajský pedagogický ústav v Brně. Kapitola 7 Fylogenetická adaptace

(část: str. 172 - 195).

3. Kvalitativní znaky: pigmentace, barva očí, barva vlasů, význam melaninu v organismu a jeho role v evoluci člověka, faktory ovlivňující pigmentaci

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. Chapter 12: Pigmentation (str. 291-313).

Molnar S. (2005): *Human Variation: Races, Types and Ethnic Groups*. 6th edition. Upper Saddle River, New Jersey, USA: Pearson Prentice Hall. Chapter 5: Traits of Complex Inheritance and their Adaptations I

Juzeniene A., Setlow R., Porojnicu A., Steindal A. H., Moan J. (2009). Development of different human skin colors: A review highlighting photobiological and photobiophysical aspects. *Journal of Photochemistry and Photobiology B: Biology*, 96(2), 93-100. Stáhnete na: <http://www.sciencedirect.com>

4. Adaptace na fyzikální faktory, biogeografická pravidla, adaptace na chlad. Adaptace na teplo, vysokohorské podmínky, stav beztíže

Molnar S. (2006): *Human Variation: Races, Types and Ethnic Groups*. 6th edition. Upper Saddle River, New Jersey, USA: Pearson Prentice Hall. Chapter 6: Traits of Complex Inheritance and their Adaptations II

Flaherty R. J. 1922. [Nanook of the North](#). Film. Dostupný [ZDE](#).

Hesla v Encyklopedii antropologie: adaptace (vč. všech podskupin)

Bogomolov VV, Grigoriev AI, Kozlovskaya IB. 2007. The Russian experience in medical care and health maintenance of the International Space Station crews. *Acta Astronautica* 60: 237–246.

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. (V knihovně Ústavu antropologie). Chapter 11: Anthropometric variation (str. 260 - 289).

5. Metabolismus a potravní adaptace: potravní pyramida, specifika lidských potravních adaptací, variabilita v hodnotách bazálního metabolismu, hladovění, podvýživa, obezita; adaptace člověka na různé zdroje potravy, laktózová tolerance, vnímavost fenylthiokarbamidu

Leonard W. R. (2000): Chapter 9 Human Nutritional Evolution. In: S. Stinson et al. (eds.) *Human Biology. An Evolutionary and Biocultural Perspective*. New York - Wiley-Liss. P. 295-343 (knihovna Ústavu antropologie).

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. (V knihovně Ústavu antropologie). Chapter 8: Milk, Taste, and Cerumen (str. 182 - 197). (Ve starším vydání je to kapitola 7, spolu s HLA)

Králík M., Svoboda J. (2009): Oheň: ovládnutí nového živlu a první využití jeho energie. *Živá archeologie* 10: 40-43.

Genné-Bacon, E. A. (2014). Thinking Evolutionarily About Obesity. *The Yale Journal of Biology and Medicine*, 87(2), 99–112. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4031802/>

6. Polymorfismy krevních skupin, ABO systém krevních skupin, Rh systém, vztah krevních skupin k infekčním chorobám, další polymorfismy imunitního systému

Molnar S. (2006): *Human Variation: Races, Types and Ethnic Groups*. 6th edition. Upper Saddle River, New Jersey, USA: Pearson Prentice Hall. Chapter 3: Traits of Simple Inheritance I Blood Groups and Proteins

Havlík J., Machala L. (1996): 200 let očkování proti pravým neštovicím. *Vesmír* 75, 633. Dostupné na: <http://www.vesmír.cz/clanky/clanek/id/4142>

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford:

Oxford University Press. (V knihovně Ústavu antropologie). Chapter 4: Blood Group Polymorphism (str. 91 - 122).

7. Varianty lidského hemoglobinu, geografická distribuce alely srpkovité anémie ve vztahu k malárii, talasemie, genetická variabilita

Molnar S. (2006): *Human Variation: Races, Types and Ethnic Groups*. 6th edition. Upper Saddle River, New Jersey, USA: Pearson Prentice Hall. Chapter 4: Traits of Simple Inheritance II Hemoglobin Variants and DNA Markers

Mielke J. H., Konigsberg L. W., Relethford J. H. (2011). *Human Biological Variation* (2 ed.). New York - Oxford: Oxford University Press. Chapter:

2. Přednášky doc. Králík (knihovna Ústavu antropologie)

Prezentace z přednášek:

01_rasa.pdf

02_uvod_variabilita_adaptabilita.pdf

03_barva_kuze.pdf

04_klimaticke_adaptace.pdf

05_potrava.pdf

06_krevni_skupiny.pdf

07_varianty_hemoglobinu.pdf